

Verzekering verzekerd?

Bespreking van het proefschrift van mr. N. Lavrijssen

*Mr. A. J. A. D. van den Hurk**

1 Inleiding

Op 17 april 2015 promoveerde mr. N. Lavrijssen in Tilburg op de vraag welke wettelijke saneringsmaatregelen beschikbaar zijn om het faillissement van schade- en levensverzekeringsondernemingen te voorkomen en welke gevolgen deze saneringsmaatregelen, in vergelijking met het faillissement, hebben voor verzekerden met betrekking tot de dekking en de voortzetting van de verzekeringsovereenkomst. Dit promotieonderzoek heeft geresulteerd in een mooi proefschrift onder de titel *Verzekering verzekerd?* en is tevens opgenomen in de serie *Recht en Praktijk – Financieel Recht*.¹ Het boek geeft op gestructureerde wijze inzicht in de bestaande saneringsmaatregelen voor verzekeraars die in de huidige financiële wetgeving zijn opgenomen en zij bespreekt daarnaast ook de gevolgen van een faillissement van een verzekeraar. Voor de betekenis van ‘saneringsmaatregel’ wordt in het boek aangesloten bij het begrip uit de richtlijn betreffende de sanering en liquidatie van verzekeringsondernemingen.² Het betreft:

‘maatregelen die het optreden van administratieve of rechterlijke instanties behelzen en die bestemd zijn om de financiële positie van een verzekeringsonderneming in stand te houden of te herstellen, en van dien aard zijn dat ze de bestaande rechten van andere partijen dan de verzekeringsonderneming zelf aantasten. Daartoe behoren onder meer doch niet uitsluitend maatregelen die opschorting van de betalingen, opschorting van executiemaatregelen of verlaging van schuldvorderingen kunnen behelzen.’

Concreet richt het onderzoek zich op de onteigeningsregeling, de overdrachtsregeling, de opvangregeling en de noodregeling. Daarnaast wordt het faillissement besproken. De gevolgen van de verschillende regelingen worden door Lavrijssen onderverdeeld in twee categorieën: de gevolgen voor *de dekking* onder

de verzekeringsovereenkomst en de gevolgen voor *de voortzetting* van de verzekeringsovereenkomst.

Na een inleidend hoofdstuk, waarin het onderzoeksonderwerp wordt beschreven en afgebakend, beschrijft Lavrijssen in hoofdstuk 2 beknopt hoe uitkeringen aan verzekerden door verzekeringsondernemingen in de kern worden gefinancierd, welke activiteiten er wel en welke activiteiten er niet mogen worden uitgeoefend door schade- en levensverzekeraars en welke risico’s zij lopen bij het uitoefenen van het verzekeringsovereenkomstbedrijf. Dit hoofdstuk geeft op deze wijze een goed inzicht in de financiële risico’s die een verzekeraar kan lopen, hetgeen daarmee tevens inzicht geeft in wanneer sanerings- en liquidatieregelingen bij verzekeraars in beeld kunnen komen. Dit geeft een goed beeld van een aantal specifieke kenmerken van het verzekeringsovereenkomstbedrijf, die deze sector anders maken dan andere delen van de financiële sector, zoals de bancaire sector. Dat heeft uiteraard ook gevolgen voor de saneringsmaatregelen voor verzekeraars, die ook gericht zullen moeten zijn op het specifieke karakter van de verzekeringsovereenkomstsector. Lavrijssen beschrijft onder meer het compositieverbod,³ het verbod op het nevenbedrijf en de financiële en niet-financiële risico’s waarmee verzekeraars te maken kunnen hebben. Ook beschrijft Lavrijssen het systeemrisico bij verzekeraars. Systeemrisico’s in de financiële sector mogen zich sinds de kredietcrisis, zoals genoegzaam bekend mag worden verondersteld, in een verhoogde belangstelling verheugen. Op het systeemrisico bij verzekeraars zal ik nog nader ingaan bij de bespreking van de onteigeningsregeling. In de hoofdstukken 3 t/m 7 van het boek komen de verschillende saneringsmaatregelen in detail aan bod: het faillissement, de onteigeningsregeling, de overdrachtsregeling, de opvangregeling en de noodregeling.

2 Het faillissement

Ondanks het door De Nederlandsche Bank (DNB) uitgeoefende prudentieel toezicht kunnen verzekeraars failliet gaan. De voorbeelden in Nederland zijn gelukkig schaars, maar desondanks zijn de levensverzekeraar Vie d’Or en de schadeverzekeraar Ineas voorbeelden die aantonen dat een faillisse-

* Mr. A.J.A.D. van den Hurk is werkzaam als senior regulatory counsel bij Aegon N.V. en als fellow verbonden aan het Instituut voor Financieel Recht, onderdeel van het Onderzoekcentrum Onderneming & Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen. Deze bijdrage is op persoonlijke titel geschreven.

1. N. Lavrijssen, *Verzekering verzekerd?* (Serie *Recht en Praktijk – Financieel Recht*, FR 13), Deventer: Wolters Kluwer 2013.
2. Richtlijn 2001/17/EG, PbEG 2001, L 110. Dit is een van de richtlijnen die is opgenomen in de richtlijn solvabiliteit II, die inmiddels in de Wft is geïmplementeerd en waarvan de bepalingen per 1 januari 2016 in werking zijn getreden.

3. Kort gezegd het verbod om, vanwege de verschillende wijzen waarop betaalde premies worden aangewend in het levensverzekeringsovereenkomstbedrijf, beide bedrijven in één juridische entiteit onder te brengen.

ment ook bij verzekeraars niet is uitgesloten. Een belangrijk verschil met een regulier faillissement is echter dat uitsluitend liquiditeitsproblemen bij een verzekeraar niet kunnen leiden tot een faillissement: Art. 1 van de Faillissementswet (Fw) is niet van toepassing op verzekeraars. Dit betrekkelijk lichte criterium uit de Fw houdt, naar het oordeel van de wetgever, onvoldoende rekening met de specifieke kenmerken van verzekeraars en toepassing van dit criterium zou in strijd kunnen komen met de belangen die de Wet op het financieel toezicht (Wft) beoogt te beschermen: verzekerden zijn in het algemeen beter gediend met het oplossen van liquiditeitsproblemen bij een verzekeraar dan met een faillissement. Daarnaast is het risico dat verzekeraars in liquiditeitsproblemen komen in het algemeen beperkt: verzekeraars hebben te maken met een omgekeerde productiecycclus, aangezien premies vooruitbetaald worden. De baat gaat derhalve voor de kost uit. Ook is de kans op een 'run' op een verzekeraar aanzienlijk kleiner dan bij banken, aangezien 'tegoeden' bij een verzekeraar niet dagelijks opvraagbaar zijn.

Lavrijssen beschrijft in hoofdstuk 3 van het boek, dat het faillissement behandelt, de twee modaliteiten die aan de curator ter beschikking staan bij het faillissement van een verzekeraar: overdracht of liquidatie van de verzekeringsportefeuille. Lavrijssen beschrijft verder in het kader van de overdracht twee mogelijke scenario's: de goedkeuring van een overdrachtsplan tegelijk met een faillissementsverzoek en een overdracht na het uitspreken van het faillissement. Aangezien binnen het faillissement geen mogelijkheden bestaan om de voorwaarden of de duur van de verzekeringsovereenkomsten te wijzigen, zal een overnamekandidaat in een faillissement de portefeuille in ongewijzigde vorm moeten overnemen. Dat is anders in de hierna te bespreken noodregeling. De kansen op een succesvolle overdracht in faillissement zijn daarom (aangezien dit er meestal op neer zal komen dat er 'geld bij moet') beperkt. De tweede modaliteit, liquidatie van de verzekeraar, is daarmee in faillissement het meest waarschijnlijke scenario. Lavrijssen bespreekt in het boek de verhaalspositie van schuldeisers in het faillissement van een verzekeraar. Ik ga daar in deze bijdrage niet diep op in, maar volsta met de opmerking dat verzekerden bij schade- en levensverzekeraars op grond van art. 213m lid 2 en 3 Fw (algemene) voorrechten hebben in een faillissement.

Als opmaat naar een bespreking van een mogelijk toekomstig verzekeringscompensatiestelsel bespreekt Lavrijssen de faciliteiten van het Waarborgfonds Motorverkeer en een garantieregeling die in het kader van de Zorgverzekeringswet door het Zorginstituut Nederland wordt uitgevoerd. Deze beide regelingen bieden ook in een faillissementssituatie mogelijkheden tot vergoedingen aan verzekerden en daarmee tot op zekere hoogte een vangnet met karakteristieken van een verzekeringscompensatiestelsel.

Een verzekeringscompensatiestelsel, vergelijkbaar met het depositogarantiestelsel voor banken, bestaat op dit moment

voor de Nederlandse verzekeringssector niet, ofschoon de hierna nog te bespreken opvangregeling voor levensverzekeraars wel bepaalde karakteristieken heeft van een dergelijk compensatiestelsel. Wel bestaan er, zoals Lavrijssen terecht constateert, op Europees niveau plannen om te komen tot harmonisatie van de regelgeving op dit vlak. Lavrijssen beschrijft de voordelen van een verzekeringscompensatiestelsel voor verzekerden. Er kan relatief snel tot uitkering aan verzekerden worden overgegaan (zeker bij een ex ante gefinancierd stelsel) en Lavrijssen acht het waarschijnlijk dat de vorderingen van verzekerden volledig voldaan zullen worden. Lavrijssen brengt daar wel een belangrijke nuancering op aan, door te benadrukken dat de volledige voldoening van de vorderingen van verzekerden afhankelijk is van de inrichting van het stelsel (eigen risico/maximumvergoeding, financiële middelen van een dergelijk stelsel). Dit zijn naar mijn mening inderdaad belangrijke nuanceringen, die zullen moeten worden meegewogen in eventuele toekomstige ontwikkelingen op dit vlak. Het is onwaarschijnlijk dat een dergelijk compensatiestelsel onbeperkt uitkeringen zal kunnen doen. Dergelijke uitkeringen bij een faillissement van grotere verzekeraars zouden immers kunnen leiden tot dermate hoge bijdragen aan het stelsel dat daarmee ook weer andere verzekeraars in gevaar zouden kunnen worden gebracht. Zoals bekend is ook de uitkering uit het depositogarantiestelsel voor banken beperkt. Naar mijn mening moeten overigens het nut, de noodzaak en de vormgeving van een verzekeringscompensatiestelsel in een breed kader worden beoordeeld. Hierbij is ook van belang om de dynamiek van het verzekeringsbedrijf in de beoordeling te betrekken. Zoals al eerder aangegeven, is een 'run' op een verzekeraar, vergeleken met banken, veel minder waarschijnlijk. Ook de nadruk op liquiditeit (naast de solvabiliteit) is bij verzekeraars van een andere orde dan bij banken. Dergelijke factoren zullen een invloed hebben op de waarschijnlijkheid dat er ontoereikende middelen zijn ter voldoening van vorderingen van verzekeraars in een faillissement. Ook de bestaande preferentieregelingen voor verzekerden in een faillissement zullen hierbij moeten worden betrokken. Daarnaast is het weliswaar als een voordeel van een verzekeringscompensatiestelsel aan te merken dat relatief snel tot uitkering kan worden overgegaan, maar ook het belang daarvan is anders dan bij banken. Uiteraard zullen verzekerden in bepaalde gevallen belang hebben bij een snelle uitkering, maar voor aanzienlijke groepen verzekerden, die bijvoorbeeld pas in normale omstandigheden in de toekomst rechten zouden kunnen ontlenen aan een verzekeringspolis, is dat belang kleiner. Verder dienen ook de nadelen van een verzekeringscompensatiestelsel, onder meer de bijdragen die daarvoor beschikbaar moeten worden gesteld, al dan niet ex ante, te worden betrokken.

3 De onteigeningsregeling

De tweede vorm van een saneringsregeling die in het boek wordt besproken, is de onteigeningsregeling. Daarmee wordt bedoeld de onteigening van vermogensbestanddelen van een financiële onderneming (zoals in het kader van dit boek een verzekeraar) door de minister van Financiën, wanneer de sta-

biliteit van het financiële stelsel ernstig en onmiddellijk in gevaar komt door de situatie waarin de onderneming zich bevindt. Een sprekend voorbeeld van de inzet van dit middel is uiteraard – al ging het in dit geval om een onteigening op holdingniveau, waarbij zowel bancaire activiteiten als verzekeringsactiviteiten waren betrokken – de onteigening van SNS Reaal. De nadruk bij de inzet van de onteigeningsregeling is een algemeen belang, de stabiliteit van het financiële stelsel als geheel. De vraag komt daarbij op in hoeverre verzekeraars überhaupt systeemrelevant zijn of kunnen zijn. Lavrijssen vraagt zich dit, mijns inziens terecht, af. Tegelijkertijd merkt zij op dat nader onderzoek op dit punt toegevoegde waarde heeft. Ik kan dat onderschrijven, ofschoon de vraag naar systeemrelevantie van verzekeraars (of in ieder geval verzekeringsgroepen) inmiddels al wel op internationaal niveau bevestigend is beantwoord.^{4,5} Naast een lijst met systeemrelevante banken (G-SIBs) bestaat er inmiddels ook een lijst met systeemrelevante verzekeraars (waarvan onder andere Aegon, als Nederlandse verzekeringsgroep, deel uitmaakt).⁶ Desondanks blijft nader onderzoek gewenst. De International Association of Insurance Supervisors (IAIS) is recent gestart met een consultatie van de methodologie die bij de vaststelling van systeemrelevantie van verzekeraars wordt toegepast, en als uitvloeisel daarvan met een separate consultatie van de definitie van *non-traditional, non-insurance activities* (NTNI).⁷ De gedachte bij deze laatste consultatie is dat een verzekeringsgroep onder meer systeemrelevant kan zijn indien de risico's die zijn verbonden aan dergelijke NTNI-activiteiten groot zijn. Daarbij lijkt onder meer gedacht te zijn aan de problemen waarin AIG verkeerde in de kredietcrisis. Nader onderzoek naar de systeemrelevantie van verzekeraars heeft dus ook naar mijn mening zin, zowel om te bepalen aan de hand van welke criteria een verzekeringsgroep als systeemrelevant kan worden aangemerkt, als ook om de maatregelen die op dergelijke groepen moeten worden toegepast goed te kunnen bepalen. Daarbij komen bijvoorbeeld vragen op over de inrichting van herstel- en afwikkelingsplannen, de mogelijkheid om schuld om te zetten in kapitaal (of schuld af te schrijven) en de identificatie en beheersing van systeemrelevante activiteiten binnen een groep. Lavrijssen merkt overigens op dat bij systeemrelevante verzekeraars met name kan worden gedacht aan herverzekeraars, gegeven de rol die zij spelen in het overnemen en verdelen van risico's over de verzekeringswereld en het feit dat de

herverzekeringmarkt een zeer geconcentreerde markt is. Daar valt veel voor te zeggen. Het valt echter op dat op de huidige lijst van systeemrelevante verzekeraars nu juist deze groep ontbreekt.

De conclusie van Lavrijssen is dat door middel van de onteigeningsregeling de rechten van verzekerden in beginsel gewaarborgd zijn, maar dat het niet heel waarschijnlijk is dat een verzekeraar als systeemrelevant kan worden aangemerkt. Ofschoon de aanwijzing van systeemrelevante verzekeraars op mondiaal niveau van een andere orde is dan systeemrelevantie voor de toepassing van de onteigeningsregeling uit de Wft, lijkt in ieder geval op mondiaal niveau de (voorlopige?) conclusie te zijn getrokken dat verzekeraars ook systeemrelevant kunnen zijn. Nader onderzoek is echter, zoals Lavrijssen terecht aangeeft, wel gewenst.

4 De overdrachtsregeling

De overdrachtsregeling kwam hiervoor al even kort aan bod bij de bespreking van het faillissement en wordt in hoofdstuk 5 van het boek besproken. Deze regeling is geïntroduceerd (net als de onteigeningsregeling) in 2012 door middel van de Interventiewet. De overdrachtsregeling bestaat in essentie uit het (in stilte) voorbereiden van een overdrachtsplan, vervolgens de goedkeuring van een dergelijk overdrachtsplan door de rechtbank en aansluitend de uitvoering van dat plan, bestaande uit de overdracht naar een andere verzekeraar of naar een overbruggingsinstelling. In beginsel zijn bij de toepassing van de overdrachtsregeling de rechten van verzekerden gewaarborgd. Het belangrijkste probleem in het kader van de toepassing van de overdrachtsregeling is volgens Lavrijssen op dit moment nog wel het ontbreken van een regeling omtrent de overbruggingsinstelling en een regeling met betrekking tot de financiering van de overdracht. Voor wat betreft dat laatste punt is het volgens Lavrijssen denkbaar dat een parallel wordt getrokken met de financiering van de hierna te bespreken opvanginstelling in het kader van de opvangregeling. In dat geval wordt vanuit verzekeraars in de vorm van voorschotten/leningen een bedrag ter beschikking gesteld, waarvan het de bedoeling is dat dit na beëindiging van de opvang door middel van overdracht aan een definitieve overnemer weer terugvloeit naar de verzekeraars die deze voorschotten/leningen hebben verstrekt. Ook ziet Lavrijssen mogelijkheden in de vorm van een financiering vanuit een eventueel nog in het leven te roepen verzekeringscompensatiestelsel. Voor beide suggesties geldt uiteraard dat de haalbaarheid in grote mate afhangt van de financiële mogelijkheden. De financiering van de overdracht van een kleine verzekeraar zal, zoals hierna bij de opvangregeling ook aan de orde zal komen, eenvoudiger te realiseren zijn dan de overdracht van een grote verzekeraar. De mogelijkheden daartoe binnen de verzekeringssector zijn uiteraard aan beperkingen onderworpen. Ook komt de vraag op of, en zo ja, tot op welke hoogte het te verantwoorden is dat de verzekeringssector de overdracht van een sectorgenoot (al dan niet tijdelijk) financiert. Overigens wijst Lavrijssen er ook op dat, zelfs wanneer de waarde van de over te dragen aan-

4. Hetgeen uiteraard niet wil zeggen dat deze vraag op eenzelfde manier op nationaal of regionaal (Europees) niveau kan worden beantwoord.

5. Zie o.a. de documenten *Global Systemically Important Insurers: Initial Assessment Methodology* van 18 juli 2013 en *Global Systemically Important Insurers: Policy Measures* van 18 juli 2013. Beide documenten zijn opgesteld door de IAIS en beschikbaar op <www.iaisweb.org>.

6. Zie persbericht van de Financial Stability Board van 3 november 2015, *2015 Update of List of Global Systemically Important Insurers (G-SIIs)*, beschikbaar op <www.financialstabilityboard.org>.

7. *Global Systemically Important Insurers: Proposed Updated Assessment Methodology*, public consultation document en *Non-traditional Non-insurance Activities and Products*, public consultation document. Beide documenten zijn gepubliceerd op 25 november 2015 en beschikbaar op <www.iaisweb.org>. De consultatietermijn van beide documenten sluit op 25 januari 2016.

delen € 0 is, het noodzakelijk zou kunnen zijn dat de aandeelhouder bijdraagt in de verliezen van de vennootschap. Het doel daarvan zou dan zijn om een faillissement van de verzekeraar te voorkomen. Dit punt had wat mij betreft nog wel wat nadere uitwerking in het boek verdiend. Kan van de verstrekker(s) van de meest achtergestelde vorm van kapitaal, waarvan de waarde van aandelen al op nihil is gesteld, nog een aanvullende bijdrage in het kapitaal van de verzekeraar worden verwacht? Overigens kunnen soortgelijke vragen ook worden gesteld ten aanzien van minder achtergestelde kapitaalverstrekkers (en eventueel crediteuren). Dit raakt aan de problematiek van de bail-in, conversie of afschrijving van vreemd eigen vermogen en toont uiteraard wel aan dat, zoals Lavrijsen terecht constateert, de financiering van de overbruggingsinstelling geregeld dient te worden, wil het instrument effectief kunnen worden ingezet.

5 De opvangregeling

De opvangregeling voor levensverzekeraars is een sinds 2001 bestaande saneringsmaatregel, op basis waarvan een levensverzekeraar in de problemen tot herverzekering of portefeuilleoverdracht kan worden verplicht, nog voordat de noodregeling, die hierna aan bod zal komen, dient te worden toegepast. Voor verzekerden is dit van belang, aangezien de opvangregeling niet, maar de noodregeling wel tot een korting van de rechten van verzekerden kan leiden. Opvang vindt plaats door middel van overdracht aan een, door het Verbond van Verzekeraars in stand gehouden, opvanginstelling of door middel van verplichte herverzekering. Overdracht aan een opvanginstelling heeft veel kenmerken van de overdrachtsregeling, waarbij kan worden overgedragen aan een overbruggingsinstelling. Verplichte herverzekering is een interessante en typisch aan het verzekeringsbedrijf verbonden variant, die het in beginsel mogelijk maakt om opvang te realiseren zonder portefeuilleoverdracht. In tegenstelling tot de overdrachtsregeling is voor de opvangregeling de financiering wel geregeld, maar daarin toont zich, zo constateert ook Lavrijsen, meteen ook de zwakte van de opvangregeling. Er zijn slechts beperkt middelen beschikbaar voor opvang, die worden omgeslagen over de verzekeringssector. Opvang is dus feitelijk slechts mogelijk voor kleinere levensverzekeraars. De omslag van de kosten over de levensverzekeringssector heeft in zekere zin ook wel wat trekken van een verzekeringscompensatiestelsel, met dien verstande dat verzekerden geen aanspraken hebben op de bijdragende verzekeraars. Overigens heeft de opvangregeling, naast de al genoemde variant van verplichte herverzekering, ook een aantal andere interessante aspecten, die naar mijn mening ook in het kader van andere saneringsmaatregelen (met name de overdrachtsregeling) zouden kunnen worden overwogen. Zo kent de opvangregeling een vertrouwenscommissie, die een adviserende en in bepaalde opzichten bij de uitvoering van de regeling ondersteunende rol heeft. Ook voorziet de opvangregeling in de mogelijkheid tot vergoeding van een batig saldo aan de verzekeraar, waardoor deze tot op zeke-

re hoogte zou kunnen delen in de batige opbrengst van een verzekeringsportefeuille aan een derde partij.⁸

6 De noodregeling

De noodregeling is volgens Lavrijsen het laatste redmiddel om een faillissement te voorkomen. Deze regeling kan zowel een liquidatieprocedure inhouden als een saneringsprocedure ofwel een combinatie van beide. Binnen de noodregeling zijn in essentie drie verschillende situaties te onderscheiden: liquidatie van de verzekeringsportefeuille, overdracht van de verzekeringsportefeuille zonder korting van rechten van verzekerden en overdracht met korting van rechten van verzekerden. De gekozen weg zal afhankelijk zijn van de financiële positie waarin de verzekeraar zich bevindt. Bij een tekort in beleggingen ter dekking van de technische voorzieningen is een korting op de rechten van verzekerden waarschijnlijk, indien dat nodig is om de portefeuille overdraagbaar te maken. Indien er 'slechts' een solvabiliteitstekort is, ligt een overdracht zonder korting van de rechten van verzekerden meer voor de hand. Daarbij dient te worden bedacht dat de voorrechten van verzekerden zowel in het kader van de noodregeling als in het kader van het faillissement gelden. Ofschoon Lavrijsen dit niet specifiek noemt, zal ook art. 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EP EVRM), waarin de bescherming van het recht op eigendom is vastgelegd, naar mijn mening in dit kader nog een rol spelen. Dit grondrecht kan er naar mijn mening aan in de weg staan dat korting van verzekerden al te snel plaatsvindt. Een dergelijke korting zou er mijns inziens namelijk kort gezegd niet toe moeten kunnen leiden dat de verzekerde slechter af is in het kader van de uitvoering van de noodregeling dan bij een liquidatie van de verzekeraar.

7 Aanbevelingen en conclusies

In hoofdstuk 9 is een aantal aanbevelingen opgenomen en trekt Lavrijsen enkele conclusies. Ik beperk mij tot een aantal opmerkingen naar aanleiding van de eerste twee aanbevelingen. Een aantal andere aanbevelingen is tot op zekere hoogte hiervoor al aan bod gekomen (zoals de wenselijkheid van een verzekeringscompensatiestelsel en (nader) onderzoek naar de vraag of sprake is van systeemrisico bij verzekeraars).

Lavrijsen constateert dat de instrumenten van de overdrachtsregeling, de opvangregeling en de noodregeling als saneringsprocedure elkaar aanvullen en daarom gehandhaafd zouden moeten blijven. Daarnaast behoeven de saneringsmaatregelen volgens Lavrijsen sanering. In essentie deel ik deze aanbevelingen. Als ik het goed begrijp, wil zij met de aanbeveling tot handhaving van deze maatregelen niet zeggen dat

8. Zie hierover nader A.J.A.D. van den Hurk, Opvang en overdracht van verzekeraars in financiële problemen, FR 2013, afl. 7/8, p. 242-245 en C.H. van Angeren-Blanksma & A.J.A.D. van den Hurk, Het EVRM in tijden van crisis, in: J.-K. Sluijs, A. de Koning & C. Pieterse (red.), Mensenrechten en toezichthouders, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 107-140.

deze maatregelen in ongewijzigde vorm dienen te blijven bestaan. Volgens haar kan het aantal saneringsmaatregelen namelijk worden teruggebracht tot twee, de onteigeningsregeling en een saneringsregeling '2.0', waarin het beste van de drie werelden kan worden ondergebracht (de werelden van de noodregeling, de saneringsprocedure en de overdrachtsregeling). Ik vind dat een interessante gedachte, waarbij ik mij wel afvraag in hoeverre een dergelijke saneringsmaatregel vorm te geven is met een enkel interventie criterium. Het uitspreken van de regeling (door de rechtbank) zou dan, in het voorstel van Lavrijssen, aan de bewindvoerder en DNB de mogelijkheid geven om te bekijken welk middel het best ingezet kan worden. Met name daar waar de middelen inbreuk maken op de rechten van verzekerden (en ook anderen, zoals kapitaalverschaffers en crediteuren) lijken mij de mogelijkheden tot inzet van de concrete middelen dan alsnog ingekaderd tot hetgeen (bijvoorbeeld op grond van art. 1 EP EVRM) gerechtvaardigd is. Het staat voor mij nog niet vast dat bij een ruim omschreven interventie criterium⁹ het in alle gevallen gerechtvaardigd is om rechten van verzekerden te korten, zoals dit onder omstandigheden nu mogelijk is in het kader van de noodregeling. In ieder geval zal er naar mijn mening bij de keuze van het middel alsnog in moeten zijn voorzien om een dergelijk ingrijpen te laten toetsen door de rechter.

8 Ten slotte

Lavrijssen constateert terecht dat in het kader van de totstandkoming van de Interventiewet geen structurele analyse is gemaakt van de samenhang tussen de verschillende saneringsmaatregelen en het faillissement. Dit boek doet dat wel en daarmee is het een voor de praktijk en de wetgever waardevolle bijdrage aan de juridische literatuur geworden. Aangezien de huidige saneringsmaatregelen naar alle waarschijnlijkheid niet in alle opzichten een rustig bezit zullen vormen (zowel op Europees als op nationaal niveau wordt nagedacht over de ontwikkelingen in de verzekeringssector, aanpassingen in het raamwerk voor interventie bij verzekeraars en, zoals ook door Lavrijssen genoemd, de mogelijke ontwikkeling van een verzekeringscompensatiestelsel), is dit boek de moeite waard. Dat betekent overigens wel dat ook een tweede druk van dit boek op termijn zeer de moeite waard zou zijn, waarin dan onder meer recente ontwikkelingen op het gebied van systeemrelevantie van verzekeraars, de hiervoor genoemde ontwikkelingen en het nieuwe prudentiële toezichtraamwerk voor verzekeraars – de richtlijn solvabiliteit II – verwerkt zouden kunnen worden.

9. Lavrijssen stelt, in navolging van het ruime criterium van de overdrachtsregeling, het volgende criterium voor: '[Indien er] tekenen [zijn] van een gevaarlijke ontwikkeling met betrekking tot het eigen vermogen, solvabiliteit of liquiditeit onderscheidenlijk de technische voorzieningen en redelijkerwijs te voorzien is dat deze ontwikkeling niet voldoende/tijdig ten goede zal keren.'